

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

שבת הגדול

על הרי בתר

מיהם בנות ירושלים ומיהם השומרים? מדוע כאשר הדוד מפציר ברעיה להתגלות אליו היא רק מתכנסת? ומהו התהליך שהדוד והרעיה עוברים בפרקים הראשונים של שיר השירים

בפרק הקודם עסקנו בארבעת התיאורים שהדוד מתאר את הרעיה, ועמדנו על מספר הבדלים ביניהם. כפי שנכתב, בתיאור הראשון הדוד מתאר בעיקר את התכשיטים של הרעיה, 'נאוו לחייך בתורים צוארך בחרוזים'. לעומת זאת בפעם השנייה הוא מתאר את הרעייה בעצמה, 'הינך יפה רעיתי'. כדי להבין את סיבת ההבדל בין התיאורים, עלינו להתבונן בתהליך שקורה בין הדוד והרעיה בין התיאור הראשון לשני.

כשושנה בין החוחים

בפרק א' הרעיה מתארת את עצמה כשיכורה מהכיסופים והאהבה אל דודה – 'כי טובים דודיך מיין', והוא מצידו מתאר את תכשיטיה. בפרק ד' לאחר שהוא מתאר את הרעיה בעצמה, הוא אומר 'מה טובו דודיך מיין', בשלב זה הדוד הוא השיכור מההתלהבות שבקשר. התכשיטים אינם חלק מהאדם ואף אינם מיוחדים לאדם אחד, יום אחד הרעיה יכולה ללבוש אותם ויום אחר היא יכולה להעביר אותם לחברתה. לעומת זאת הם כן מבטאים לבוש או ביטוי למה שהאדם הלובש רוצה לבטא. כאשר הדוד מתאר את תכשיטיה של הרעיה הוא רוצה לבטא את השמחה שלו ממעשיה-התלהבותה של הרעיה, הוא עוד אינו נקשר אל הרעיה עצמה, אבל הוא אומר לה שההתלהבות שלה ממנו נאה בעיניו.

בהמשך, בתחילת פרק ב', הדוד כן מתאר את הרעיה עצמה אבל תיאור מאוד כללי הוא אומר לה 'כשושנה בן החוחים כן רעיתי בן הבנות'. הדוד אומר לרעיה שהיא מיוחדת משאר הבנות, אך אינו מתאר אותה כמו שעוד נראה בתחילת פרק ד'. מיד לאחר שהדוד אומר לרעיה שהיא מיוחדת בעיניו, קורים שני דברים סותרים, מצד אחד הרעיה אומרת 'הביאני אל בית היין', כלומר יש כאן קשר של ממש עם התלהבות גדולה שאפשר להיכנס אליו, מאחר שהדוד גם הוא חושב עלי. אך מצד שני מיד לאחר מכן המגילה מתארת משבר בין בני הזוג כמו שכתוב

'סב דומה לך דודי לצבי או לעופר האיילים על הרי בתר', היא אומרת לו שיסוב על עקביו ויתרחק ממנה. ככל שהקשר נהיה ממשי ואמיתי יותר, כך הוא נהיה גם רגיש יותר. אמנם הקשר יכול להתממש, אך התרחשות לא מדויקת עלולה ליצור פיצוץ...

ברח דודי – המשבר

לאחר שהדוד אמר לרעיה שהיא כשושנה בין החוחים, הרעיה משביעה את בנות ירושלים 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ'. כאשר הרעיה אומרת את המילה ירושלים היא מתכוונת להגיד שהיא רוצה את השלמות – ירושלים לשון שלמות – מבחינתה הדוד הוא השלמות הנכספת והיא מאוד רוצה להצליח לקשור איתו קשר של ממש. כאשר היא אומרת בנות ירושלים, היא מתכוונת לכל המחשבות שעולות לה מתוך הציפייה לקשר השלם עם המלך שלמה. הרעיה משביעה את בנות ירושלים שלא יעירו את האהבה עד שתחפץ, הרעיה אינה רוצה להיכנס לדמיונות על הקשר שיסחפו אותה מאוד, בלי שיש קשר ממשי.

כאשר הרעיה נשבעת בתוך עצמה שהיא לא רוצה אהבה דמיונית, היא נהיית קצת מהוססת. הדוד חש בהיסוסה של הרעיה והוא בא לבדוק מה קורה לה, מדוע היא הפכה מ'חולת אהבה' בפסוק ה' למהוססת בפסוק ז' כאשר היא אומרת 'השבעתי אתכם וכו'? הדוד מגיע 'מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות', מסתכל לראות מה איתה – 'עומד אחר כותלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים'. לאחר שהוא מציץ עליה ורואה שעודנה מהוססת הוא אומר לה 'קומי לך רעייתי ולכי לך', בואי תלכי על הרצונות ועל ההתלהבות שלך. כאשר הדוד רואה שהיא עדיין מהוססת, הוא מבקש ממנה במפגיע 'יונתי בחגוי הסלע (הנסתרת ממני)... הראיני את מראייך השמיעיני את קולך'. אך היא עדיין נבוכה עוד לא יודעת מה קורה לה והיא עונה לו 'אחזו לנו שועלים, שועלים קטנים מחבלים כרמים, וכרמינו סמדר' כלומר הקשר-הכרם שלנו עדיין סמדר-בוטר ואינו ראוי להבשיל כעת. אם אתה תמשיך ללחוץ או שאני אענה לבקשתך כבר עכשיו אנו נהיה כשועלים המחבלים בכרמים. לכן 'סב דומה לך דודי לצבי... על הרי בתר' כלומר תתרחק קצת מהקשר, תעמוד מרחוק על הרי בתר, הרים מבוטרים שיש גאי עמוק המפסיק ביניהם, כי עדיין לא הגיע הזמן לקשור קשר רציני.

ביקשתי את שאהבה נפשי

מיד לאחר שהרעיה מרחיקה את דודה אהוב נפשה מעליה, היא אומרת בתחילת פרק ג' 'על משכבי בלילות ביקשתי את שאהבה נפשי'. הרעיה לא מבינה מה קרה לה, מדוע כאשר הגיע הרגע אליו היא יחלה כל כך, היא הרחיקה את דודה החמיצה את הקשר איתו? בהמשך היא מסתובבת בעיר ופוגשת את 'השומרים הסובבים בעיר' השומרים מבטאים את ההגיון של האדם – השכל השומר עליו שינהג כאחד האדם. היא משתמשת בהגיון כדי לנסות להבין מדוע עשתה זאת? כאשר היא פוגשת בשומרים היא שואלת אותם 'את שאהבה נפשי ראיתם?'

הרעיה מנסה להבין מדוע היא הרחיקה את דודה, וכך היא תוכל לדעת כיצד היא תוכל לשוב אליו.

בית אמי

'כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי...עד שהבאתיו אל בית אימי ואל חדר הורתי' פתאום הרעיה מבינה שמה שהיא רוצה זה שהדוד יבוא אל בית אמה ואל חדר הורתה. להביא את הדוד אל בית אמה פירושו של דבר זה להקים משפחה. הרעיה רוצה קשר מחויב ויציב ואינה מסתפקת בנשיאת חן העולה מהתלהבותה שלה. היא רוצה שהוא עצמו יתלהב ממנה, וכך הקשר יהיה הדדי יותר ויציב יותר.

כאן שוב אנו רואים את השבועה המעניינת של הרעיה 'השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באיילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ'. כאן משמעותה של השבועה שונה ממשמעותה בפעם הקודמת. אם בפעם הקודמת הרעיה לא רצתה שהקשר יהיה רק דמיון שלה, כעת היא נשבעת שהיא לא רוצה עד שהאהבה תחפץ גם מצדו. היא לא רוצה שהיא מאוד תתלהב מהקשר והוא רק יהנה ממנה, היא רוצה שהוא יתלהב ממנה וירצה בה, ורק כך הקשר יוכל להיות משפחתי ואמיתי. בתחילה הרעיה הרגישה שהתלהבותה טינה אמיתית אך היא לא הבינה מדוע, לכן היא נשבעה שלא תיכנס לקשר דמיוני. כעת לאחר שהרעיה מבינה שתחושה זו נובעת מכך שהדוד לא רוצה דווקא באישיות שלה אלא בעיקר בהתלהבותה, היא נשבעת שהיא לא רוצה בקשר עד שהוא ירצה בה, ברעיה בעצמה.

הנך יפה רעייתי

בהמשך פרק ג' אנו רואים שגם הדוד-המלך שלמה רוצה להקים בית נאמן, כמו שכתוב 'צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעיטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת ליבו'. כעת גם הדוד חפץ במשפחתיות כרצונה של הרעיה.

לאחר שהדוד החליט שהוא רוצה קשר אמיתי עם הרעיה, בפרק ד' הוא מתאר אותה בעצמה ולא רק את תכשיטיה – 'הנך יפה רעייתי הנך יפה ענייך יונים מבעד לצמתך'. הדוד אומר לרעיה שכבר אינו תולה את הקשר במעשיה או בקישוטיה, עובדות ההופכות את הקשר לתלוי בהתנהגות וממילא ללא יציב, כעת הוא תולה את הקשר בה עצמה, כך שהקשר יכול להפוך לקשר של אמת. כאשר הדוד מתאר את דמותה של הרעיה לפרטים, הוא מבטא את ההתלהבות הגדולה שלו ממנה עד כדי כך שלבסוף הוא 'משתבר' ממנו – כמו שהדוד מעיד על עצמו 'מה טובו דודיך מיין וריח שמניך מכל בשמים'.

בעצם המשבר שעבר עליהם נבע מכך שהרעיה הרגישה שהקשר חולף ומזדמן ולא הדדי, וממילא גם לא מיועד לנישואין; ומשום כך הרעיה לא הייתה מוכנה להיענות לבקשתו של הדוד. אך כעת בני הזוג מבינים טוב יותר את רצונותיהם העמוקים, והם ניגשים לקשר

ממקום מכוון יותר. הדוד גם רוצה למסד את הקשר וגם הוא מתלהב-משתכר מהרעיה בעצמה.

לסיכום בהתחלה הרעיה הרגישה שהקשר דמיוני. כאשר הרעיה מרגישה שהקשר באמת מציאותי, היא מרגישה שהדוד לא מספיק רוצה בה אלא בעיקר את התלהבותה. תחושה זו גורמת לה לסגת מהקשר, ועל ידי זה הדוד והרעיה לומדים לגשת לקשר ממקום אמיתי יותר על מנת לבנות 'בית אמי' חדש בעם ישראל מתוך התלהבות הדדית בקשר.

שבת שלום!

בית ישיבת 'עוד יוסף חי'

